

საქართველოს გაერთიანებული სახელმწიფოს და სოფლის მეურნეობის მინისტრი

ბრძანება N 2-1061

16/11/2020

ქ. თბილისი

ბორჯომის მუნიციპალიტეტში შპს „რომპეტროლ საქართველოს“ ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ექსპლუატაციაზე გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების გაცემის შესახებ

გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით შპს „რომპეტროლ საქართველოს“ მიერ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში წარმოდგენილია ბორჯომის მუნიციპალიტეტში, ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ექსპლუატაციის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიში და კანონით გათვალისწინებული თანდართული დოკუმენტაცია, რაზეც სამინისტრომ უზრუნველყო საექსპერტო კომისიის შექმნა, ასევე დაგეგმილი საქმიანობის შესახებ ინფორმაციის განთავსება სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე და ბორჯომის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ერთეულის შენობის საინფორმაციო დაფაზე.

2019 წლის 5 ივლისს, შპს „რომპეტროლ საქართველოს“ მიერ სამინისტროში წარმოდგენილი იქნა ბორჯომის მუნიციპალიტეტში, ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) მოწყობისა და ექსპლუატაციის პროექტის სკრინინგის განცხადება, რომლის საფუძველზეც გაცემული სკრინინგის გადაწყვეტილების (ბრძანება N 2-1102) თანახმად, დაგეგმილი საქმიანობა დაექვემდებარა გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას.

2020 წლის 12 მარტს შპს „რომპეტროლ საქართველოს“ მიერ სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, სამინისტროში წარმოდგენილი იყო ბორჯომის მუნიციპალიტეტში, ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) მოწყობისა და ექსპლუატაციის პროექტის სკოპინგის ანგარიში, რაზეც სამინისტროს მიერ სკოპინგის პროცედურის შედეგად დადგინდა საქმიანობის გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი, ასევე გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი საკითხები (ბრძანება N 2-390; 04/05/2020 - სკოპინგის დასკვნა № 38).

2020 წლის 13 იანვარს, სსდ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მიერ, განხორციელებული ინსპექტირებით დადგინდა, რომ ტერიტორიაზე შპს „რომპეტროლ საქართველოს“ მიერ განხორციელებული იქნა ავტოგასამართი სადგურის მოწყობისათვის გარკვეული სამუშაოები, შესაბამისი გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების გარეშე. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, 2020 წლის 20 იანვარს, შპს „რომპეტროლ

საქართველოს" მიმართ, საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 79⁷-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, შედგა ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის შესახებ ოქმი, რომელიც თანდართულ მასალებთან ერთად სსდ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მიერ, განსახილველად გადაეგზავნა ახალციხის რაიონული სასამართლოს მაგისტრატ მოსამართლეს ბორჯომის მუნიციპალიტეტში.

გზმ-ის ანგარიშის მიხედვით, არსებული ნავთობპროდუქტების საცავი (ავტოგასამართი სადგური) მდებარეობს ბორჯომის მუნიციპალიტეტში, ვაშლოვანის დასახლების მიმდებარე ტერიტორიაზე 2400 მ² ფართობის მქონე არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთზე (საკადასტრო კოდი: 64.22.08.011 / GPS კოორდინატები: X – 368100, Y - 4635883.0), რომელიც წარმოადგენს შპს „რომპეტროლ საქართველოს“ საკუთრებას. უახლოესი საცხოვრებელი სახლი აღნიშნული მიწის ნაკვეთიდან დაშორებულია დაახლოებით 250 მეტრით. ტერიტორიას ესაზღვრება საავტომობილო გზა, ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი და მდ. მტკვარი, რომელიც მოედინება დაახლოებით 50 მეტრში.

გზმ-ის ანგარიშის მიხედვით, მიწის ნაკვეთზე მოწყობილია ავტოგასამართი სადგური და მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურული ობიექტები, მათ შორის: ნავთობპროდუქტების მიმღები სისტემა, საწვავის მარიგებელი სვეტი და 2 ერთეული 60 მ³ (ჯამში 120 მ³) მოცულობის ბენზინისა და დიზელის შესანახი რეზერვუარი, საოფისე შენობა, ფარდულის ტიპის გადახურვა, სახანძრო უსაფრთხოებისთვის გათვალისწინებული ხელსაწყოები, საწვავის ჩამოსასხმელი დგარი, ნავთობდამჭერი და ცხიმდამჭერი მოწყობილობები, შიდა საკანალიზაციო ქსელი, წყლების შემკრები არხები.

გზმ-ის ანგარიშის მიხედვით, ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ტერიტორიაზე არსებული საწვავის რეზერვუარები განთავსებულია მიწისქვეშა სითხეგაუმტარ სარკოფაგში, ხოლო მათ შორის არსებული ცარიელი ადგილები შევსებულია ქვიშა-ღორღის წვრილი ფრაქციით. რეზერვუარები აღჭურვილია 3 მ სიმაღლის და 0,05 მ დიამეტრის მქონე სასუნთქი სარქველებით. ავტოგასამართ სადგურზე ნავთობპროდუქტების წლიური მაქსიმალური სარეალიზაციო რაოდენობაა 2 920 მ³ დიზელი და 3 650 მ³ ბენზინი. ავტოგასამართ სადგურზე საწვავის შემოტანა მოხდება ავტოცისტერნების საშუალებით, საიდანაც საწვავი ჩაისხმება მიწისქვეშა რეზერვუარებში, რომელიც მიერთებულია შესაბამის ჩამოსასხმელ სვეტებთან.

ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) წყალმომარაგება გათვალისწინებულია ადგილობრივი წყალმომარაგების ქსელიდან. ობიექტის ადმინისტრაციული შენობიდან (მათ შორის კაფე-მარკეტიდან) წარმოქმნილი სამეურნეო-ფეკალური ჩამდინარე წყლები ტერიტორიაზე მოწყობილი მილების საშუალებით მოხვდება ბიოტალის ბიოლოგიურ გამწმენდ ნაგებობაში, სადაც გაწმენდის შემდეგ წყალი ჩაშვებული იქნება ობიექტის ტერიტორიაზე მოწყობილ 25 მ³ ტევადობის მქონე ბეტონის ამოსაწმენდ ორმოში. გამწმენდ დანადგარში დაგროვილი შლამი პერიოდულად იქნება

გატანილი აღნიშნული სახის ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე ორგანიზაციის მიერ.

ტერიტორიაზე წარმოქმნილი სანიაღვრე წყლები, რომელიც შესაძლოა დაბინძურდეს ნავთობპროდუქტების შემთხვევითი დაღვრის შედეგად, შეიკრიბება წვიმის წყლების შესანახ რეზერვუარში. აღნიშნულ რეზერვუარში ჩაშვებული წყლები გადავა გამწმენდ ნაგებობაში, სადაც გაწმენდის შემდეგ წყალი ჩაშვებული იქნება ავტოგასამართი სადგურის მიმდებარედ გამავალ სანიაღვრე არხში. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ზედაპირული წყლის ობიექტის (მდ. მტკვრის) დაბინძურება სანიაღვრე წყლებით მოსალოდნელი არ არის.

გზმ-ის ანგარიშის თანახმად, ავტოგასამართი სადგურისთვის შერჩეული ტერიტორია დაფარული იყო ასფალტის საფარით, სადაც ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა წარმოდგენილი არ იყო. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ტერიტორიაზე შესრულებული მიწის სამუშაოების ჩატარების პერიოდში ნიადაგის ნაყოფიერ ფენის მოხსნის საჭიროება არ ყოფილა. სამშენებლო სამუშაოების ჩატარების პერიოდში მოხდა მცირე რაოდენობით ფუჭი ქანების წარმოქმნა, რომელიც კვლავ გამოყენებული იქნა მშენებლობაში.

რაც შეეხება ნიადაგის და გრუნტის წყლების დაბინძურების რისკებს, გზმ-ის ანგარიშის მიხედვით, ავტოგასამართ სადგურზე არსებული მიწისქვეშა რეზერვუარების ქვეშ მოწყობილია ჰიდროსაიზოლაციო ფენა, ასევე ავტოგასამართი სადგურის ტერიტორია მობეტონებულია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ობიექტის ექსპლუატაციის ეტაზე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის და გრუნტის წყლების დაბინძურება მოსალოდნელი არ არის.

ავტოგასამართი სადგურის ექსპლუატაციის პერიოდში მოსალოდნელია არასახიფათო და სახიფათო ნარჩენების წარმოქმნა. გზმ-ის ანგარიშში მოცემულია იმ ნარჩენების სავარაუდო სახეობები, რაოდენობები, მათი მართვის, ასევე შემარბილებელი ღონისძიებები, რომლებიც წარმოიქმნება ავტოგასამართი სადგურის ექსპლუატაციის პერიოდში. ობიექტზე წარმოქმნილი არასახიფათო ნარჩენები შეგროვდება ურნებში და გატანილი იქნება მუნიციპალურ ნაგავსაყრელზე, ხოლო სახიფათო ნარჩენები დროებით განთავსდება დახურულ კონტეინერებში და გადაეცემა აღნიშნული სახის ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე ორგანიზაციას.

გზმ-ის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ტერიტორიაზე ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) მშენებლობამდე განხორციელდა საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევები, რომლის ფარგლებში 15 მეტრის სიღრმემდე გაყვანილი იქნა 3 შურფი. კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, საკვლევ ტერიტორიაზე გამოიყო გრუნტის ორი ძირითადი ფენა. პირველი ფენა წარმოდგენილია ნატეხოვანი გრუნტით, კლდოვანი ქანებით და ნატეხი-თიხნარის შემავსებლით, ხოლო მეორე - თიხაფიქალებისა და ქვიშაქვების მონაცვლეობით. შურფების სიღრმეებზე (15 მ) გრუნტის წყლების არსებობა არ დაფიქსირდა. საკვლევ ტერიტორიაზე საშიში გეოდინამიკური პროცესების გააქტიურება არ აღინიშნება.

გზმ-ის ანგარიშის შესაბამის თავებში წარმოდგენილია ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ექსპლუატაციის შედეგად გამოწვეული ზემოქმედების შეფასება ატმოსფერული ჰაერის ხარისხზე, იდენტიფიცირებულია მავნე ნივთიერებათა გაფრქვევის წყაროები, ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეული მავნე ნივთიერებების შემადგენლობა, მათი რაოდენობრივი მაჩვენებლები და გაფრქვევის სხვა პარამეტრები. ობიექტის ექსპლუატაციის ეტაპზე ატმოსფერულ ჰაერში გაიფრქვევა: ნაჯერი ნახშირწყალბადები (C₁-C₅, C₆-C₁₀, C₁₂-C₁₉), ამილენი, ბენზოლი, ტოლუოლი, ეთილენბენზოლი, ქსილოლი და გოგირდწყალბადი. მავნე ნივთიერებათა გაბნევის ანგარიშის თანახმად, ობიექტის ექსპლუატაციის შედეგად ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეული მავნე ნივთიერების კონცენტრაცია არ გადააჭარბებს ზღვრულად დასაშვებ ნორმებს უახლოეს საცხოვრებელ სახლთან (250 მ). გზმ-ის ანგარიშის მიხედვით, ავტოგასამართი სადგურის სიახლოვეს წარმოდგენილი არ არის მსგავსი ტიპის ობიექტები, შესაბამისად ობიექტის ექსპლუატაციის შედეგად ატმოსფერული ჰაერის ხარისხზე კუმულაციურ ზემოქმედებას ადგილი არ ექნება.

გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია ავტოგასამართი სადგურის ფუნქციონირების შედეგად გამოწვეული ხმაურის დონეების შეფასება და გაანგარიშება, რომლის თანახმად ობიექტის ექსპლუატაციისას წარმოქმნილი ხმაურის გავრცელების დონეები უახლოეს საცხოვრებელ სახლთან არ გადააჭარბებს კანონმდებლობით დადგენილ ნორმებს.

ბიომრავალფეროვნების მხრივ უშუალოდ ავტოგასამართი სადგურის ტერიტორია არ წარმოადგენს მნიშვნელოვან ჰაბიტატს, თუმცა ობიექტს ესაზღვრება ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი. გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილია დაცულ ტერიტორიაზე ზემოქმედების შეფასება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები როგორცაა: ავარიული სიტუაციების და ხანძარსაწინააღმდეგო გეგმები (სახანძრო უსაფრთხოების რისკების შეფასების დოკუმენტი), ასევე ნარჩენების მართვის საკითხები, ისე რომ არ მოხდეს დაცული ტერიტორიის დაზიანება. ხანძარსაწინააღმდეგო გეგმები მოიცავს პერსონალის გადამზადებას უსაფრთხოების საკითხებში, ხანძრის თავიდან აცილების და განსაკუთრებულ სიტუაციებში შესაბამის მოქმედებებს, ასევე კონტროლის მექანიზმებს სახანძრო უსაფრთხოების ნორმების დაცვაზე. ავტოგასამართ სადგურზე მოწყობილია სახანძრო სიგნალიზაცია, კვამლის დეტექტორები, წყლის სახანძრო რეზერვუარი და სახანძრო ჰიდრანტები.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სამინისტრომ უზრუნველყო წარმოდგენილი გზმ-ის ანგარიშის, როგორც სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე, ასევე ბორჯომის მუნიციპალიტეტის მერიის ადმინისტრაციული ერთეულის შენობის საინფორმაციო დაფაზე განთავსება. 2020 წლის 18 სექტემბერს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსში“ განხორციელებული ცვლილების (<https://matsne.gov.ge/document/view/4994730?publication=0>) შესაბამისად, რომელიც ითვალისწინებს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული პანდემიის/ეპიდემიის დროს, ქვეყანაში არსებული ეპიდემიოლოგიური მდგომარეობის გათვალისწინებით, საჯარო განხილვის დისტანციურად, კომუნიკაციის ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით ჩატარების შესაძლებლობას, აღნიშნულ გარემოზე ზემოქმედების შეფასების

ანგარიშთან დაკავშირებით საჯარო განხილვა გაიმართა 2020 წლის 7 ოქტომბერს, დისტანციურად, კომუნიკაციის ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით. გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის საჯარო განხილვას დისტანციურად ესწრებოდნენ: საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს და შპს „რომპეტროლ საქართველოს“ წარმომადგენლები, ასევე გზშ-ის ანგარიშის შემდგენელი პირი და ბორჯომის მუნიციპალიტეტის წარმომადგენელი. დამსწრე საზოგადოების მხრიდან პროექტთან დაკავშირებით შენიშვნები და მოსაზრებები არ გამოთქმულა. ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე, პროექტთან დაკავშირებით წერილობითი შენიშვნები არ ყოფილა წარმოდგენილი.

გზშ-ის ანგარიშს თან ერთვის დაგეგმილი საქმიანობის გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ზოგადი გეგმა, გარემოზე მოსალოდნელი ნეგატიური ზემოქმედებების შემარბილებელი ღონისძიებები, ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების გეგმა, დასკვნები და რეკომენდაციები.

აღნიშნული გზშ-ის ანგარიში განიხილეს შესაბამისმა ექსპერტებმა და სპეციალისტებმა გარემოსდაცვითი შეფასების სხვადასხვა მიმართულებით, რომელთა დასკვნების შეჯერებისა და წარმოდგენილი დოკუმენტაციის შეფასების, ასევე გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-12 მუხლის და ამავე კოდექსის II დანართის მე-3 პუნქტის 3.5 ქვეპუნქტის და მე-6 პუნქტის 6.3 ქვეპუნქტის საფუძველზე,

ვ ბ რ ძ ა ნ ე ბ:

1. გაიცეს გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება ბორჯომის მუნიციპალიტეტში შპს „რომპეტროლ საქართველოს“ ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ექსპლუატაციაზე;
2. ბრძანების პირველი პუნქტით გათვალისწინებული გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება გაიცემა განუსაზღვრელი ვადით;
3. შპს „რომპეტროლ საქართველომ“ ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ექსპლუატაცია უზრუნველყოს წარმოდგენილი გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის, ტექნოლოგიური სქემის, გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებების, გარემოსდაცვითი მონიტორინგის და ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების გეგმის, დასკვნებისა და რეკომენდაციების შესაბამისად;
4. შპს „რომპეტროლ საქართველომ“ ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ექსპლუატაციის ეტაპზე უზრუნველყოს ტექნოლოგიური მოწყობილობების გამართულობისა და სახანძრო უსაფრთხოების მოთხოვნების დაცვაზე მუდმივი კონტროლი;
5. შპს „რომპეტროლ საქართველომ“ ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ექსპლუატაციაში შესვლამდე უზრუნველყოს ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული სანიაღვრე წყლების მართვის შესახებ ინფორმაციის და

- სანიაღვრე წყლების ჩაშვებასთან დაკავშირებით სანიაღვრე არხის მფლობელთან შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტაციის სამინისტროში წარმოდგენა;
6. შპს „რომპეტროლ საქართველომ“ ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების შემცირებისა და საფრთხის თავიდან აცილების მიზნით, ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ექსპლუატაცია უზრუნველყოს სახანძრო უსაფრთხოების რისკების შეფასების დოკუმენტის შესაბამისად;
  7. შპს „რომპეტროლ საქართველომ“ უზრუნველყოს „ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების პროექტში“ წარმოდგენილი გამოყოფის და გაფრქვევის წყაროების პარამეტრების დაცვა და შესაბამისად, დადგენილი ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების შესრულება;
  8. შპს „რომპეტროლ საქართველომ“ ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ექსპლუატაციაში შესვლამდე უზრუნველყოს ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა მონიტორინგის გეგმის ხელახალი შემუშავება და სამინისტროში შესათანხმებლად წარმოდგენა, სადაც გათვალისწინებული იქნება გაფრქვევის წყაროებზე მონიტორინგის კანონმდებლობით დადგენილი მოთხოვნები და დაზუსტდება ინსტრუმენტული მონიტორინგის საკითხი ობიექტის ტერიტორიაზე და უახლოეს მოსახლესთან (მონიტორინგის წერტილების კოორდინატები, სიხშირე).
  9. შპს „რომპეტროლ საქართველომ“ ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ექსპლუატაციაში შესვლამდე უზრუნველყოს ნარჩენების მართვის გეგმის სამინისტროსთან შეთანხმება საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის 2015 წლის 4 აგვისტოს N211 ბრძანების შესაბამისად, ხოლო ნარჩენების მართვა განახორციელოს ნარჩენების მართვის კოდექსისა და მისგან გამომდინარე კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების მოთხოვნების/ვალდებულებების და შეთანხმებული ნარჩენების მართვის გეგმის შესაბამისად;
  10. შპს „რომპეტროლ საქართველომ“ ნავთობპროდუქტების საცავის (ავტოგასამართი სადგურის) ექსპლუატაციაში შესვლის შესახებ დაუყოვნებლივ აცნობოს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს;
  11. გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების სხვა პირზე გადაცემის შემთხვევაში გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების გადაცემა განახორციელოს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით“ დადგენილი წესით;
  12. ბრძანება დაუყოვნებლივ გაეგზავნოს შპს „რომპეტროლ საქართველოს“;
  13. ბრძანება ძალაში შევიდეს შპს „რომპეტროლ საქართველოს“ მიერ ამ ბრძანების გაცნობისთანავე;
  14. გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების გაცემიდან 5 დღის ვადაში აღნიშნული გადაწყვეტილება განთავსდეს სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე და ბორჯომის მუნიციპალიტეტის აღმასრულებელი ან/და წარმომადგენლობითი ორგანოს საინფორმაციო დაფაზე;

15. ეს ბრძანება შეიძლება გასაჩივრდეს თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიაში (თბილისი, დ. აღმაშენებლის ხეივანი, მე-12 კმ, N6) მხარის მიერ მისი ოფიციალური წესით გაცნობის დღიდან ერთი თვის ვადაში.

ლევან დავითაშვილი

მინისტრი